

IV. Finansal İstikrara Yönelik Adımlar⁶

Önceki Rapor tarihinden bu yana finansal istikrar açısından en önemli gelişmelerden biri 2013 yılı Mayıs ayından başlayarak uluslararası finans piyasalarında gözlenen olağanüstü dalgalanmalar olmuştur. Bu bölümde TCMB ve BDDK'nın yapmış oldukları düzenlemeler ile 2013 yılı Mayıs ayı sonrasındaki ortamda TCMB tarafından uygulanan politikalar tartışılacaktır.

Ülkemizde finansal istikrarın korunmasına yönelik atılan adımlara geçmeden önce bu doğrultuda yapılan düzenleme ve politika uygulamalarını nitelikleri itibarıyla üç temel başlık altında sıralamak yerinde olacaktır:

1. Orta ve uzun vadede istikrarlı ekonomik büyümenin finansmanı için sağlıklı ve güvenilir kaynak olan yurt içi tasarrufları artırmak.
2. Finansal kesimin olası şoklara karşı dayanıklılığını artıracak yapısal düzenlemeleri hayata geçirmek.
3. Finansal istikrarı tehdit edebilecek konjonktürel gelişmelerin etkisini azaltmaya yönelik gerekli para politikasını ve makro ihtiyati politikaları uygulamak.

IV.1. TCMB Uygulamaları

Finansal Piyasalardaki Dalgalanmalar ve Para Politikası

TCMB için yılın ikinci yarısında en öncelikli amaçlardan biri küresel finansal gelişmelere karşı finansal sistemin dayanıklılığını artırmak olmuştur. Fed'in tahvil alımlarını azaltabileceğine yönelik ilk sinyallerle birlikte finansal piyasalarda oluşan belirsizlik ortamı gelişmekte olan ülkeler için finansal sistemlerinin sağlamlığı ile para ve makro ihtiyati politika araç setlerinin işlevselliği açısından zorlu bir test olmuştur. Bu süreçte ülke risklerindeki belirgin artış, kur ve faiz oranlarındaki aşırı dalgalanma ve bono-tahvil piyasalarında derinliğin kaybolması makro finansal riskleri tetikleyebilecek gelişmeler olarak öne çıkmıştır.

TCMB bu dönemde firma ve banka bilançoları üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri nedeniyle finansal istikrarı olumsuz etkileyebilecek kur ve faiz oynaklığına karşı para politikası araçları (likidite yönetimi, faiz koridoru ve döviz satım ihaleleri) etkin bir şekilde kullanmıştır. TCMB ilk olarak 11 Haziran 2013 tarihinde gerek görülen günlerde politika faizinden yapılan fonlamayı ilan edilen minimum sınırın altına düşürmek suretiyle ek parasal sıkılaştırma (EPS) yapılacağını kamuoyuna duyurmuştur. Ayrıca, EPS'yi desteklemek için sterilize edilmemiş gün içi döviz satım ihalelerinin veya doğrudan müdahalelerin kullanılabilmesi ifade edilmiştir. Bu kapsamda 11 Haziran 2013 tarihinden itibaren her biri 50 milyon ABD doları olarak belirlenen

⁶ Bu bölüm Arzu Tümen, Bekir Eren, Fatih Akça, İsmail Kerem Kernal, Mehmet Gençay ve Yelda Şahin Akdemirci tarafından hazırlanmıştır.

gün içi döviz satım ihalelerine başlanmıştır. TCMB 24 Haziran'da düzenli fonlama yapılan günlerde de döviz satım ihalesi yapacağını ve bu ihalelerde asgari satış tutarının 150 milyon ABD doları olacağını ilan etmiştir. Ancak, 2 Temmuz tarihli duyuru ile bu sınır 50 milyon ABD dolarına düşürülmüştür.

Para Politikası Kurulu'nun Temmuz ayı toplantısında faiz koridorunun üst bandı 75 baz puan artırılmıştır. Koridorun etkinliğini artırmak için EPS yapılan günlerde piyasa yapıcısı repo imkanının kullanılmayacağı belirtilmiştir. Kurul'un Ağustos ayındaki toplantısında koridorun üst bandı 50 baz puan daha yükseltilmiştir. Ağustos ayı sonlarından itibaren TCMB, ABD verilerine koşut olarak yurt içi faizlerde gözlenen aşırı oynaklığın sınırlandırılması amacıyla likidite politikasının öngörülebilirliğini artırmaya yönelik adımlar atmıştır.

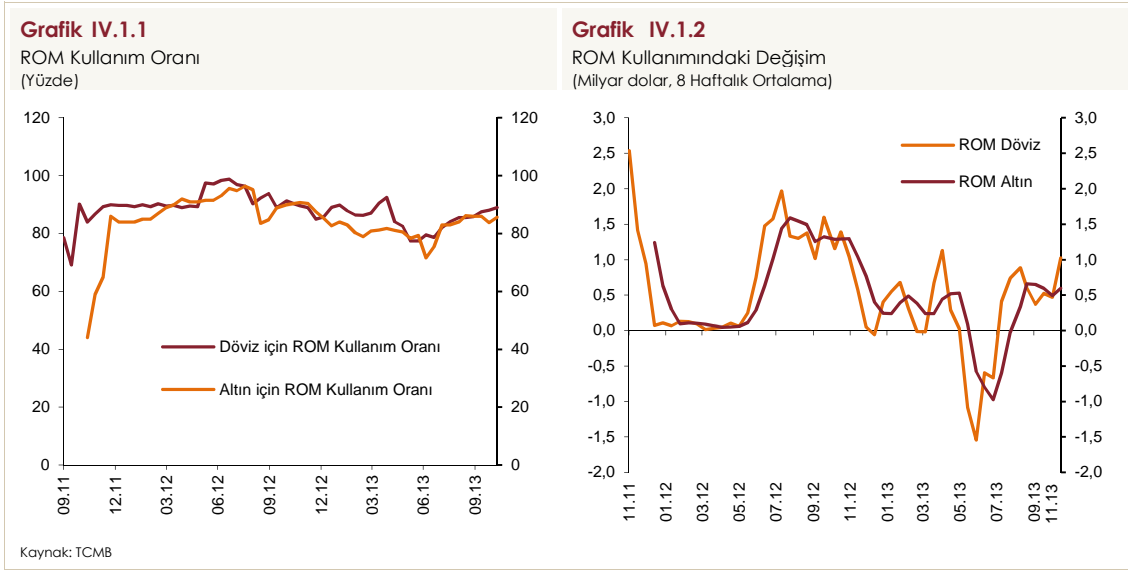
Kurul, Eylül ayı toplantısında faiz oranlarında değişikliğe gitmemiştir. Ayrıca, 20 Eylül 2013 tarihinden itibaren döviz satım ihalelerinde asgari tutar 20 milyon ABD dolarına indirilmiştir. Ekim ve Kasım aylarında yapılan PPK toplantılarında faiz oranlarına ve döviz satım ihalelerine ilişkin bir değişiklik yapılmamış, ancak faizlerin öngörülebilirliğini artırma kararı doğrultusunda Kasım ayında aylık repo ihalelerine son verilirken, bankalararası para piyasasındaki faiz oranlarının yüzde 7,75'e yakın seviyede oluşmasının sağlanacağı ifade edilmiştir.

2013 yılı Mayıs ayını takip eden süreçte ülke riskliliğine yönelik algılamalardaki bozulmaya rağmen bankalar, yurt dışından temin ettikleri borçlarını çevirmekte herhangi bir sorun yaşamamıştır. Ancak, yabancıların Türk lirası cinsinden varlıklarını azaltmaya çalıştıkları bu dönemde, yabancı para cinsinden ödemelere bağlı kurumsal (Türk lirası karşılığı) döviz talebi kurlar üzerinde bir miktar baskı oluşturmuştur. TCMB açtığı döviz satım ihaleleriyle döviz kurlarındaki aşırı oynaklığı sınırlamıştır. Öte yandan, Türk lirası likiditesinin kompozisyonundaki değişim ile birlikte koridorun yukarı doğru genişletilerek etkinliğinin artırılması, dolara yönelik spekülasyon amaçlı talepleri sınırlamakta etkili olmuştur.

Bu süreçte en kritik ekonomik birimlerden biri de hanehalkı olmuştur. Türk lirasındaki aşırı dalgalanmaya rağmen hanehalkı tasarruflarının çok az bir kısmının YP cinsi mevduata geçmiş olması bankacılık kesimi için olumlu olmuştur. Hanehalkının tercihlerindeki istikrarda bu dönemde uygulanan politikaların yanı sıra iletişim politikasının da etkili olduğu düşünülmektedir.

Eylül ayında faiz ve likiditede öngörülebilirliğin artmasına yönelik atılan adımlar ABD verileriyle yüksek frekanslı dalgalanmalar gösteren piyasa faizlerine görece istikrar kazandırmıştır. Öngörülebilirliği pekiştiren politikalar sonucunda DİBS piyasasındaki işlem hacmi tedrici olarak artmaya başlamıştır.

TCMB'nin otomatik dengeleyici bir mekanizma olarak tasarladığı Rezerv Opsiyon Mekanizmasının (ROM) kullanımında Mayıs-Haziran döneminde anlamlı bir değişim gözlenmiştir. Bu dönemde bankaların kısa süreli döviz likidite ihtiyaçlarını öngörüldüğü şekilde ROM ile karşıladıkları değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme doğrultusunda anılan dönemde ROM'un kurlar üzerindeki baskıyı hafifletici yönde rol oynadığı ifade edilebilir. Ancak, genel olarak yılın ikinci yarısında bankalar dış borçlarını çevirme konusunda bir sıkıntı yaşamadıklarından bu mekanizmanın kullanımında önemli bir değişiklik gözlenmemiştir (Grafik IV.1.1, Grafik IV.1.2).

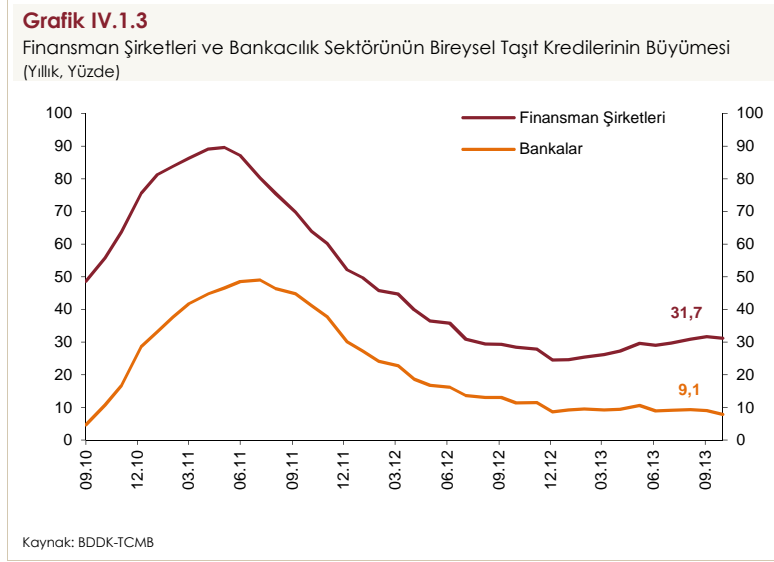

Finansman Şirketlerinin Zorunlu Karşılık Kapsamına Dahil Edilmesi

“Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu” ve ilgili mevzuat hükümlerine göre finansman şirketleri, “her türlü mal veya hizmet alımının, malı veya hizmeti satın alan gerçek veya tüzel kişinin nam ve hesabına mal veya hizmetin teslim veya temini ile birlikte doğrudan satıcıya ödeme yapılması suretiyle kredilendiren kuruluşlar” olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu şirketler özellikle yüksek miktarda taşıt kredisi kullandıranları nedeniyle önem taşımakta olup, banka dışı mali kurumların finansal istikrar açısından izlenmekte olduğu ve gerekmesi halinde zorunlu karşılık kapsamına alınabileceği geçtiğimiz yıllarda kamuoyu ile paylaşılmıştı.

2013 yılı Haziran ayı verilerine göre sektörde on üç finansman şirketi faaliyet göstermekte olup, yıllık yüzde 31,3 büyüme sağlayan sektörün bilanço büyüklüğü 13,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. Aynı tarih itibarıyla toplam aktiflerin yüzde 91'i kredilerden oluşurken, toplam pasiflerin yüzde 73,7'si yurt içi ve yurt dışı bankalardan kullanılan kredilerden, yüzde 12,3'ü ihraç edilen menkul kıymetlerden oluşmaktadır. Söz konusu şirketlerce kullanılan ve 2013 yılı Haziran ayı itibarıyla yıllık yüzde 29 oranında artan kredilerinin büyük çoğunluğunu taşıt

kredileri oluşturmuş; taşıt kredilerinin yaklaşık olarak yarısını oluşturan bireysel taşıt kredileri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 32'lik artış göstermiştir (Grafik IV.1.3).

Kredi hacminde son dönemlerde meydana gelen artış ve özellikle bireysel taşıt kredisinde bankacılık sektörünün çok üzerinde gerçekleşen kredi büyümesi dikkate alındığında, sektörde haksız rekabetin önlenmesi amacıyla ve bankacılık sektörü dışı kredi kanallarının da takibinin finansal istikrar açısından önemi dikkate alınarak söz konusu şirketler 2013/13 sayılı Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ ile 06.12.2013 yükümlülük döneminden itibaren zorunlu karşılık kapsamına alınmıştır. 2013/14 sayılı Tebliğ ile bankalar uygulamasında olduğu gibi finansman şirketlerine de Rezerv Opsiyonu Mekanizması ile Türk lirası zorunlu karşılıkların döviz ve altın olarak tutulabilmesi imkânı sağlanmış ve finansman şirketlerinin 04.10.2013 tarihinden önce oluşan yükümlülükleri vadeleri sonuna kadar zorunlu karşılık yükümlülüğünden muaf tutulmuştur.

Söz konusu şirketlerce kullanılan kredilerin ana finansman kaynağı olan ve toplam yükümlülüklerin yaklaşık yüzde 59'unu oluşturan yurt dışından sağlanan krediler, ihraç edilen menkul kıymetler ve özkaynak hesabında dikkate alınmayan sermaye benzeri borçlar zorunlu karşılık kapsamına alınmış, yurt içinden kullanılan krediler ise bankalardan sağlandığı göz önünde bulundurularak bankalar uygulamasında olduğu gibi yükümlülük kapsamına dâhil edilmemiştir. Finansman şirketlerinin de zorunlu karşılığa tabi hale getirilmesi finansal istikrarı destekleyici rol üstlenecektir.

İhracat Reeskont Kredisi Kullanımına Getirilen Kolaylıklar ve Etkileri

Merkez Bankalarının sermaye akımlarındaki aşırı oynaklıkların yerli para birimi üzerindeki etkilerini sınırlayabilmek için kullandıkları en önemli imkanlardan biri döviz rezervleridir.

Nitekim, uluslararası finans piyasalarında risk iştahının düştüğü 2013 yılının ikinci yarısında bir çok gelişmekte olan ülke Merkez Bankası gibi TCMB de piyasaya döviz satma yoluna gitmiştir. TCMB, ihracat reeskont kredileri vasıtasıyla bir yandan ülkenin döviz gelirlerini artıran ihracatçıları desteklemekte bir yandan da oynaklık dönemlerinde makroekonomik politikalara önemli destek sağlayabilen rezervlerini artırmaktadır. Bu bölümde ihracat reeskont kredisinin çalışma ilkeleriyle, 2013 yılında ilgili uygulamaya yönelik yönetmelikte yapılan değişikliklerin etkilerine değinilmektedir.

TCMB Kanunu'nun 45'inci maddesi kapsamında, ihracatçıların vadeli satışlarından doğan alacaklarının veya gerçekleştirilmeyi taahhüt ettikleri ihracatın finansmanı amacıyla, döviz üzerinden düzenlenmiş senetlerin reeskonta kabulü suretiyle, en çok 240 gün vadeli ve Türk lirası olarak ihracat reeskont kredisi kullanılmakta olup, senet bedeli vade sonunda döviz olarak tahsil edilmektedir.

Söz konusu kredilerin LIBOR/EURIBOR faizi esas alınarak uygun faiz oranları ve uzun vade ile kullanılması, ihracatçıların finansman maliyetini azaltırken, kredi kullanılan firmaların sayısındaki artış ve sektörler/bölgeler itibarıyla dağılımında görülen çeşitlenme, ülkemiz ihracat pazarlarının genişlemesine, dış ticaretin dengelenmesine katkı sağlamaktadır.

İhracat reeskont kredilerinin cari açığın azaltılmasına ve TCMB döviz rezervlerinin güçlendirilmesine katkısı göz önünde bulundurularak, 4 Aralık 2012 tarihinde 6 milyar ABD doları olarak belirlenmiş olan kredi limitleri 15 Ağustos 2013 tarihinde 12 milyar ABD dolarına yükseltilmiş olup, bu limitin 11 milyar ABD doları sevk öncesi ve sevk sonrası ihracatın finansmanı için Eximbank'a, 1 milyar ABD doları sevk sonrası ihracatın finansmanı amacıyla bankalara tahsis edilmiştir.

İhracat reeskont kredisine ilişkin düzenlemelerde 2013 yılı Ağustos ve Kasım aylarında yapılan değişikliklerle;

- Bankamızca reeskonta kabul edilecek senetler için öngörülen azami 120 günlük vade 240 güne uzatılmıştır.

- Firma bazında kredi limitleri dış ticaret sermaye şirketleri için 120 milyon ABD dolarından 240 milyon ABD dolarına, diğer firmalar için ise 90 milyon ABD dolarından 180 milyon ABD dolarına yükseltilmiş olup, bu limitlerin tamamının 120 güne kadar vadeli kredi başvurularında, en fazla yüzde 50'sinin ise 121-240 gün vadeli kredi başvurularında kullanılabilmesine imkan verilmiştir.

- 120 güne kadar vade ile kullanılan kredilere Bankamızca 1 aylık LIBOR veya EURIBOR faiz oranları, 121-240 gün vadeli kullanılan kredilere ise 6 aylık LIBOR veya EURIBOR faiz oranlarına 20 baz puan faiz farkı eklenmesi ile elde edilen faiz oranları uygulanmaktadır.

• İhracatçıların kredi maliyetini azaltmak amacıyla senetlerde bulunması gereken üç imzadan biri olan ticari bankanın avalı yerine geçmek üzere devredilebilir banka teminat mektubunun Bankamıza ibraz edilmesi yoluyla iki imzalı senetlerle de kredi kullanılmasına başlanmıştır.

Yapılan düzenleme değişiklikleriyle maliyetlerin azaltılması, vadenin uzatılması ve limitlerin artırılması ihracat reeskont kredilerini firmalar açısından daha cazip hale getirdiğinden, kredi talebinde bulunan firma sayısında ve dolayısıyla bu kredilerin TCMB net rezervlerine katkısında belirgin bir artış söz konusudur.

Kredi kullanımına getirilen kolaylıkların da etkisiyle 2011 yılında 3,1 milyar ABD doları olan kredi kullanımı 2012 yılında 10,5 milyar ABD dolarına yükselmiştir. 2013 yılında ise 31 Ekim 2013 tarihine kadar 12,2 milyar ABD doları ihracat reeskont kredisi kullanılmış olup, borç bakiyesi 6,1 milyar ABD dolarıdır (Tablo IV.1.1, Grafik IV.1.4). 2013 yılında kredilerin yüzde 80'i ABD doları cinsinden, yüzde 20'si ise Euro cinsinden kullanılmıştır.

Tablo IV.1.1
İhracat Reeskont Kredileri

	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Kullanım Tutarı (Milyon ABD doları, Akım)	1.365	1.227	3.082	10.486	12.248
Dönem Sonu Borç Bakiyesi (Milyon ABD doları, Stok)	325	449	1.612	3.802	6.108
Kredi Kullanan Firma Sayısı	176	103	281	711	784
Kullanılan Kredi Sayısı	559	416	1.107	4.014	4.922

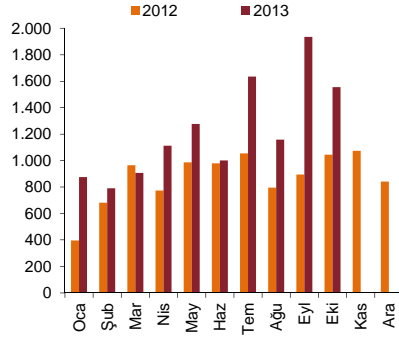
(1) 31 Ekim 2013 tarihi itibarıyla.
Kaynak: TCMB

120 günden uzun vadeli kredi kullanımının başladığı 26 Ağustos 2013'ten 31 Ekim 2013 tarihine kadar geçen dönemde 3,7 milyar ABD doları ihracat reeskont kredisi kullanılmış olup, bu tutarın 1,1 milyar ABD doları (yüzde 29) 0-120 gün vadeli, 2,6 milyar ABD doları (yüzde 71) ise 121-240 gün vadeli kredidir. 31 Ekim 2013 tarihi itibarıyla kredi bakiyesinin yüzde 43'ü uzun vadeli (121-240 gün), yüzde 57'si ise kısa vadeli (0-120 gün) kredilerden oluşmaktadır.

2013 yılında ihracat reeskont kredileri ağırlıklı olarak ana metal sanayi, tekstil sanayi ve elektrikli makina ve teçhizat sanayi ürünlerinin ihracatının finansmanında kullanılmıştır (Grafik IV.1.5).

Grafik IV.1.4

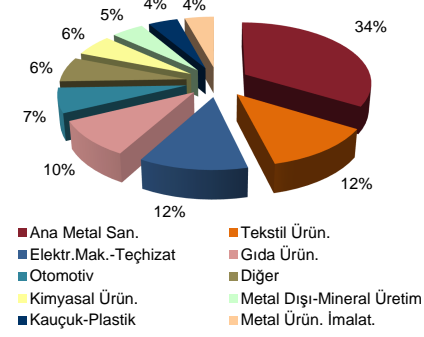
Reeskont Kredilerinin Aylık Kullanım Tutarları
(Milyon ABD doları)¹⁾

(1) 31 Ekim 2013 tarihi itibarıyla.
Kaynak: TCMB

Grafik IV.1.5

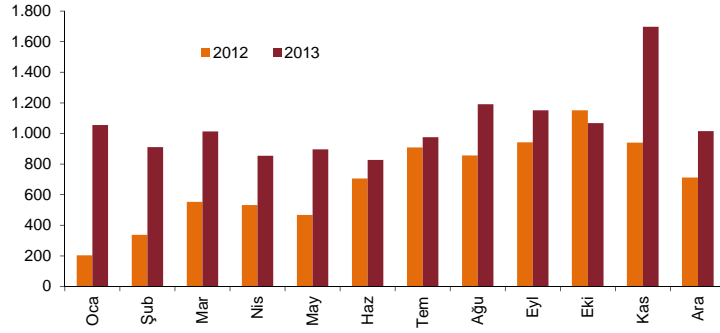
Reeskont Kredilerinin 2013 Yılındaki Sektörel Dağılımı
(Yüzde)¹⁾

Türk lirası olarak kullanılarak döviz olarak tahsil edilen ihracat reeskont kredileri 2012 yılında TCMB net döviz rezervlerine 8,3 milyar ABD doları katkı sağlamış olup, bu katkının 2013 yılında yaklaşık 13 milyar ABD dolarına ulaşması beklenmektedir (Grafik IV.1.6). Söz konusu katkının 9,9 milyar ABD dolarlık kısmı 1 Ocak 2013 – 31 Ekim 2013 tarihleri arasında TCMB rezervlerine girmiştir.

Grafik IV.1.6

Reeskont Kredilerinin TCMB Net Döviz Rezervlerine Katkısı
(Milyon ABD doları)

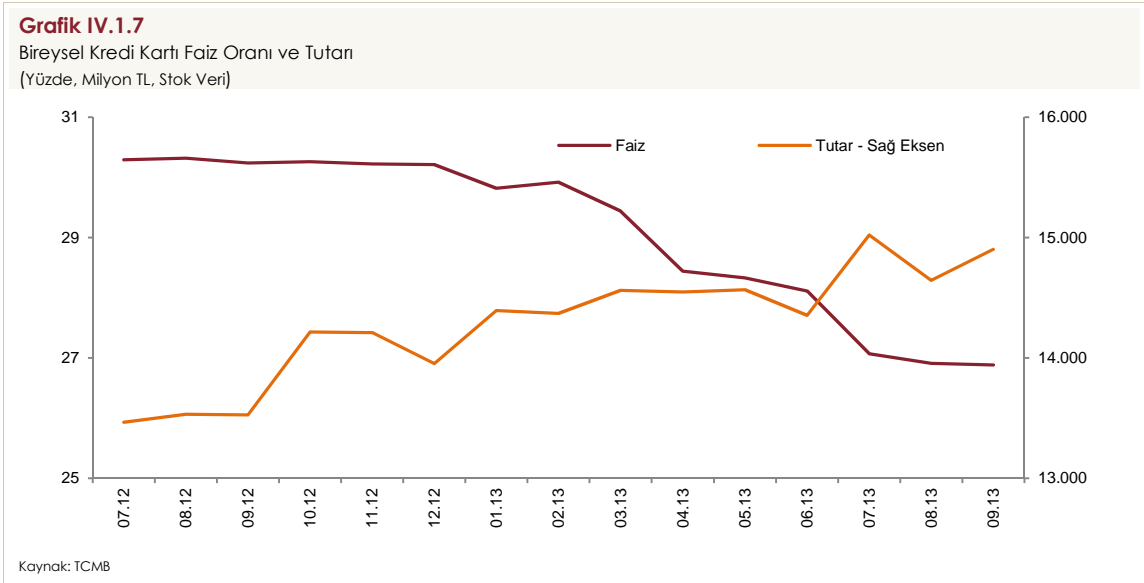

Kaynak: TCMB

Kurumsal Kredi Kartları ve Kredili Mevduat Hesapları Azami Faiz Oranı Düzenlemeleri

1 Mart 2006 tarih, 26095 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 26'ncı maddesi ile kredi kartı işlemlerinde uygulanacak azami akdi ve gecikme faiz oranlarının TCMB tarafından belirlenmesi ve belirlenen oranların üç ayda bir açıklanması hükmü getirilmiştir.

Halen yürürlükte olan, Kredi Kartı İşlemlerinde Uygulanacak Azami Faiz Oranları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair 2013/11 sayılı Tebliğ ile 01 Ekim 2013 tarihinden geçerli olmak üzere kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi faiz oranı Türk lirası için yüzde 2,02, aylık azami gecikme faizi oranı ise yüzde 2,52 olarak belirlenmiştir. Böylece, kredi kartlarına uygulanan faiz oranları 2006 yılından 2014 yılına kadar olan dönemde aylık yüzde 5,75'ten yüzde 2,02'ye kadar düşürülmüştür. Yıllık faiz oranı ise 2013 yılı Ekim ayı itibarıyla yüzde 26'ya gerilemiştir (Grafik IV.1.7).

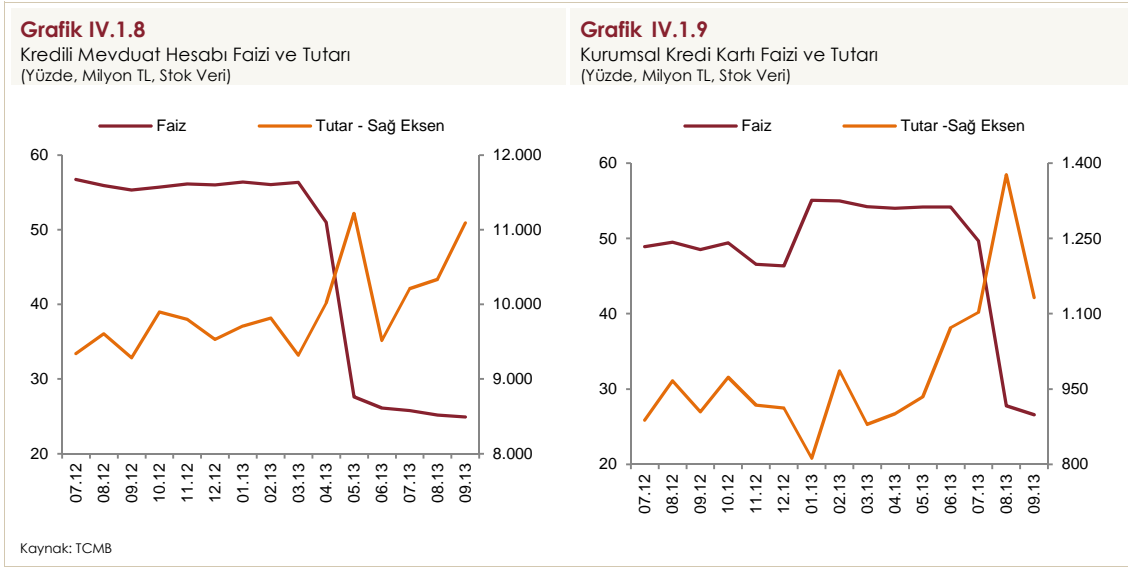

Kredili mevduat hesabı (KMH), tüketicinin vadesiz mevduat hesabına tanımlanan ve hesapta yeterli bakiye olmadığında dahi hesaptan para çekebilme, alışveriş yapabilmeyi sağlayan bir kredi ürünüdür. KMH açılabilmesi için herhangi bir bankada vadesiz hesap sahibi olunması yeterlidir. Hesabın açılması esnasında genel olarak banka ile çapraz satışa imkan tanıyan temel bankacılık hizmetlerine dair bir sözleşme yapılmaktadır. KMH açılması ile bankalarca müşteriye bir kredi limiti tahsis edilmekte ve kredi limiti genellikle beyan edilen gelirin belli bir oranında olmaktadır. KMH kullanımında, faiz sadece kullanım süresi boyunca hesaplanmakta, diğer bir deyişle eksiye geçildiği gün ile hesabın sıfırlandığı gün esas alınmaktadır. KMH mevcut uygulamada genel olarak banka kartları aracılığıyla kullanılmaktadır.

KMH'lara olan kullanım talebinin başında acil nakit ihtiyaçlarının karşılanamaması gelmekte ve KMH işlemlerinde faiz oranları yüksek seviyelerde gerçekleşmekteydi. Finansal istikrarın korunması ve parasal aktarım mekanizmasının güçlendirilmesi amaçlarıyla TCMB tarafından KMH'lara uygulanacak akdi ve gecikme faiz oranları için bir üst sınır belirlenmesine ihtiyaç bulunduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, 2006/1 sayılı Bankamız Tebliği'nde bir değişiklik yapılarak, söz konusu hesaplarda uygulanacak akdi ve gecikme faiz

oranlarının kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi ve gecikme faiz oranlarını geçemeyeceği şeklinde bir düzenleme yapılmış ve 27 Mayıs 2013 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu düzenleme ile birlikte 2013 yılı Nisan ayı itibarıyla yüzde 51 olan KMH faiz oranı, 2013 yılı Mayıs ayı itibarıyla yüzde 27,6; 2013 yılı Eylül ayı itibarıyla da yüzde 24,9 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılı Nisan ayı itibarıyla 10 milyar TL tutarında olan KMH kullanımı 2013 yılı Eylül ayı itibarıyla 11,1 milyar TL'ye yükselmiştir (Grafik IV.1.8).

Bankamızca düzenleme yapılan bir diğer alan ise **kurumsal kredi kartlarıdır**. Tacirlere verilen kurumsal kredi kartları faiz oranlarının nitelik olarak benzerlik taşıyan enstrümanların faiz oranlarından oldukça yüksek olduğu göz önüne alınarak, kurumsal kredi kartları işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi ve gecikme faiz oranlarının, bireysel kredi kartlarında olduğu gibi Bankamızca belirlenmesi hususu düzenlenmiştir.

2 Ağustos 2013 tarih ve 6495 sayılı Kanun ile 5464 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile TCMB'ye verilen bireysel kredi kartları azami faiz oranlarını belirleme görevinin kapsamı kurumsal kredi kartlarını da içerecek şekilde genişletilmiştir. Böylece bireysel kredi kartlarına ilave olarak, kurumsal kredi kartı azami akdi ve gecikme faiz oranları da belirlenerek ilan edilmeye başlamıştır. Bu çerçevede, 3 Ağustos 2013 tarih, 28727 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kredi Kartı İşlemlerinde Uygulanacak Azami Faiz Oranları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair 2013/10 sayılı Tebliğ ile 5 Ağustos 2013 tarihinden geçerli olmak üzere kurumsal kredi kartı işlemlerinde uygulanacak azami faiz oranları hakkında, bireysel kredi kartı işlemlerinde uygulanacak azami faiz oranlarının uygulanması hüküm altına alınmıştır.

Bu düzenlemeler sonrasında, kurumsal kredi kartlarına uygulanan faiz oranları 2013 yılı Temmuz ayı itibarıyla yüzde 49,6'dan, 2013 yılı Ağustos ayı itibarıyla yüzde 27,8'e düşmüştür. 2013 yılı Temmuz ayı itibarıyla 1,1 milyar TL tutarında olan kurumsal kredi kartları kullanımını 2013 yılı Eylül ayı itibarıyla aynı düzeyde kalmıştır (Grafik IV.1.9).

IV.2. BDDK Tarafından Yapılan Düzenlemeler

Küresel finansal kriz sonrasında bankacılık sisteminin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması amacıyla Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından bir dizi reform önerisi ortaya konulmuştur. Kamuoyunda Basel III olarak da bilinen söz konusu reform önerileri, temel olarak sermayenin nitelik ve niceliğinin artırılması, risk kapsamının genişletilmesi, kaldıraç oranı tesis edilmesi, ekonomik döngü ve finansal göstergeler ile ilişkili sermaye yeterliliği çerçevesi oluşturulması ve uluslararası bir likidite riski ölçüm ve izleme mekanizmasının kurulması şeklinde özetlenebilir.

Ülkemizin de içinde bulunduğu Komite üyesi ülkeler tarafından Basel III uzlaşısının 2013 yılından 2019 yılına kadar sürececek bir dönem içerisinde uygulanması kararlaştırılmıştır. Ülkemizde Basel III'e geçiş sürecinde yapılması gereken uyumlaştırma çalışmaları çerçevesinde

- "Kaldıraç Düzeyinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik"
- "Sermaye Koruma ve Döngüsel Sermaye Tamponlarına İlişkin Yönetmelik"
- "Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik"
- "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"

BDDK tarafından yayımlanmıştır. Aşırı borçluluğun ve döngüsel hareketlerden kaynaklanan risklerin kontrol altına alınması açısından söz konusu düzenlemelere Bankamızca olumlu yaklaşılmaktadır.

Bankaların Kaldıraç Düzeyinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, 05.11.2013 tarih ve 28812 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış olup, yürürlük tarihi 01.01.2014 olarak belirlenmiştir. Bu yönetmelik ile bankaların daha etkin ve sağlıklı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmelerinin sağlanmasının yanı sıra banka borçluluğunun ve böylece bankaların maruz kalabileceği muhtemel risklerin sınırlandırılması amaçlanmaktadır. Kaldıraç oranı; bankaların ana sermaye tutarlarının, toplam risk tutarına bölünmesiyle hesaplanmakta olup, aylık olarak solo ve konsolide bazda hesaplanacak oranların 01.01.2015 tarihinden itibaren geçerli olmak

üzere üç aylık basit aritmetik ortalamasının asgari yüzde 3 düzeyinde tutturulması ve idame ettirilmesi gerekmektedir.

Sermaye Koruma ve Döngüsel Sermaye Tamponlarına İlişkin Yönetmelik de kaldıraç düzenlemesi ile aynı tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak, yürürlük tarihi 01.01.2014 olarak belirlenmiştir. Bu düzenleme ile sermaye koruma tamponu ve döngüsel sermaye tamponu olarak bulundurulması gereken ilave çekirdek sermaye tutarının hesaplanmasına ve ilave çekirdek sermaye gereksiniminin karşılanamaması halinde yapılacak işlemler ile alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, ekonomik ve mali göstergelerin bozulması durumunda karşılaşılabilecek kayıplar nedeniyle özkaynakların sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere göre yetersiz kalmasının önüne geçilmesi amacıyla bulundurulması beklenen ilave özkaynak, sermaye koruma tamponu (SKT) olarak tanımlanmaktadır. Diğer taraftan kredi genişlemesinin finansal sektörün genel risk düzeyini artırabilecek düzeylere ulaşması nedeniyle özkaynakların sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere göre yetersiz kalmasının önüne geçilmesi amacıyla, bankalarca bulundurulması beklenen ve belirli esaslar dâhilinde hesaplanacak ilave özkaynak ise bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu (BDST) olarak adlandırılmaktadır.

Bankaların ilave çekirdek sermaye gereksinimi, BDST oranı ile SKT oranının toplamının risk ağırlıklı varlıklar tutarına bölünmesiyle hesaplanmaktadır. BDST oranı kredi portföylerinin ülke dağılımı dikkate alınarak bankalar tarafından hesaplanacak olup, Türkiye'deki riskleri için bu hesaplamada kullanılacak döngüsel tampon oranı BDDK tarafından belirlenecektir. SKT oranı ise 2019'a kadar kademeli geçiş sonrasında yüzde 2,5 olarak uygulanacaktır. Diğer taraftan, söz konusu tamponlar gereken asgari oranlar olmayıp, uyumsuzluk durumunda bankaların kâr dağıtımlarının belirli oranlar nispetinde sınırlandırılarak öngörülen sermaye düzeyine ulaşmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Bankalarca uyulması zorunlu olan sınırlamalarda ve standart oranların hesaplanmasında dikkate alınacak özkaynak ve konsolide özkaynak tutarlarının hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar, 05.09.2013 tarih ve 28753 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik ile belirlenmiştir. Yönetmelik kapsamındaki düzenlemeler 01.01.2014 tarihinde yürürlüğe girecektir. Buna göre, bankaların özkaynakları ana sermaye ve katkı sermaye toplamı üzerinden "özkaynak unsurlarına uygulanacak indirim esasları" çerçevesinde indirim yapılması suretiyle hesaplanacak, ana sermaye ise çekirdek sermaye ile ilave ana sermaye toplamından oluşacaktır. Ayrıca düzenleme ile katkı sermaye içerisinde yer alacak borçlanma araçlarına ilişkin daha sıkı kurallar getirilmiş, konsolide özkaynak hesabında azınlık hakları ile üçüncü kişilerin sahip oldukları payların dikkate alınma esasları değiştirilmiş ve ilave ana sermaye ile katkı sermayede yer alacak borçlanma araçlarının bankanın sermaye yeterlilik oranının belirli bir

eşiğin altına düşmesi halinde zararları telafi etmek üzere kayıtlardan silinmesi veya hisse senedine dönüşürülebilir olması özelliği getirilmiştir.

Aynı tarihli Resmî Gazete'de "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik" de yayımlanmış ve 01.01.2014 tarihinden itibaren yürürlüğe gireceği hususu düzenlenmiştir. Söz konusu değişiklik ile yüzde 8 oranında uygulanan asgari sermaye yeterlilik oranının alt dağılımını belirleyen yeni oranlar tanımlanmıştır. Yönetmeliğe ana sermaye, ana sermaye yeterliliği oranı, çekirdek sermaye, çekirdek sermaye yeterliliği oranı, konsolide ana sermaye ve konsolide çekirdek sermaye yeterliliği oranı tanımları eklenmiştir. Ayrıca, konsolide ve konsolide olmayan bazda hesaplanacak olan asgari çekirdek sermaye yeterliliği standart oranının yüzde 4,5 ve asgari ana sermaye yeterliliği standart oranının yüzde 6 olarak tutturulması ve idame ettirilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Diğer taraftan, risklerin sınıflandırılmasıyla ilgili olarak fazla ödenen vergiler, cari dönem vergi varlığı olarak değerlendirilerek, merkezi yönetimden alacaklar risk sınıfına dâhil edilmiştir.

06.07.2013 tarih ve 28699 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planında, yüksek ve istikrarlı bir büyüme dinamiği sağlamak üzere, en güvenilir ve kalıcı finansman kaynağı olan yurt içi tasarrufların artırılması, artan yurt içi tasarrufların üretken yatırımlara yönlendirilmesi ve israfın azaltılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda tüketici kredilerindeki artışın makro ihtiyati tedbirlerle kontrol altında tutulması, kredi maliyetlerinin farklılaştırılması ve diğer önlemlerle ticari kredilerin toplam krediler içerisindeki payının artırılması amacıyla BDDK tarafından temel olarak kredi kartlarına, kredi karşılıklarına ve kredi riskini azaltım tekniklerine ilişkin düzenlemeler ile sermaye yeterliliğinde ilgili risk ağırlıklarında değişiklikler yapılmıştır.

Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik 8 Ekim 2013 tarih ve 28789 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Düzenleme ile ilk defa kredi kartı sahibi olacak bir gerçek kişinin tüm kart çıkaran kuruluşlardan temin ettiği kredi kartları için tanınacak toplam kredi kartı limitinin, ilk yıl için aylık ortalama net gelirinin iki katını, ikinci yıldan sonra ise dört katını aşamayacağı hüküm altına alınmıştır. İlk defa kredi kartı sahibi olacak bir gerçek kişinin, aylık veya yıllık ortalama gelir düzeyinin tespit edilememesi durumunda tüm kart çıkaran kuruluşlardan edinilebileceği toplam kredi kartı limiti en fazla 1.000 TL olacaktır. Diğer yandan, kart çıkaran kuruluşlardan temin edilen toplam kredi kartı limitinin kart hamilinin gelirinin dört katını aştığının tespiti durumunda, kredi kartlarının limitinin artırılamayacağına karar verilmiştir.

Ayrıca, 15.000 TL'ye kadar limite sahip kredi kartlarına ilişkin ödenmesi gereken asgari tutar, dönem borcunun yüzde 25'inden yüzde 30'una, 15.000 TL'den 20.000 TL'ye kadar limitli kredi kartları için yüzde 30'dan yüzde 35'e, 20.000 TL ve üzerinde olan kredi kartları için ise

yüzde 40'a çıkarılmıştır. Ancak, yönetmelik değişikliğinde bir istisna yapılarak 1 Ocak 2014 tarihinden 1 Ocak 2015 tarihine kadar asgari ödeme oranları, kredi kartı limiti 15.000 TL'ye kadar olan kredi kartları hakkında yüzde 27, limiti 15.000 ile 20.000 TL arasındaki kredi kartları hakkında aynı tarihler arasında yüzde 32 olarak uygulanacaktır.

Bin TL'ye kadar limitler hariç olmak üzere, aylık veya yıllık ortalama gelir düzeyi, kart hamili tarafından beyan edilen ve ilgili kuruluşlarca teyit edilen gelirler üzerinden tespit edilecektir. Kart çıkaran kuruluşların, müşterileri hakkında müşterinin kredi ödeme performansı, varlık ve yükümlülükleri, sosyal statüsü, eğitim düzeyi, yaşı ve benzeri ödeme gücünün değerlendirilmesinde etkili olabilecek hususlara ilişkin alacakları beyan ve temin edecekleri belgeler çerçevesinde yapacağı değerlendirmeler, ilgili kuruluşça yapılacak teyit niteliğini taşıyacaktır.

Değişiklikle birlikte bir takvim yılı içinde asgari ödeme tutarı toplam üç kez ödenmeyen kredi kartları nakit kullanımına, üst üste üç kez ödenmeyen kredi kartları nakit kullanımı ile mal ve hizmet alımına kapatılacaktır. Söz konusu kredi kartlarının limitleri dönem borcunun tamamının ödenmesine kadar artırılamayacak ve kullanıma kapalı tutulacaktır.

Onuncu Kalkınma Planı çerçevesinde hazırlanan bir diğer düzenleme Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte (Karşılıklar Yönetmeliği) yapılan değişiklikler olup, 08.10.2013 tarih ve 28789 Mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre, tüketici kredilerinin toplam kredilerine oranı yüzde 20'nin üzerinde olan bankaların tabi oldukları taşıt ve konut kredisi dışındaki tüketici kredilerine yönelik genel karşılık oranlarındaki artırımlı uygulamanın kapsamına taşıt kredileri de dahil edilmiş olup, yüzde 20 olan oran yüzde 25'e çıkarılmıştır. Ayrıca, Yönetmelikte yer alan tüketici kredisi tanımına gerçek kişilere ait tasarruf mevduatına bağlı olarak kullanılan kredili mevduat hesapları ile kredi kartları vasıtasıyla, mal ve hizmet alımı için ve nakit olarak kullanılan kredilere yer verilmek suretiyle daha önce tüketici kredisi kapsamında yer almayan söz konusu krediler kapsama alınmıştır. Son olarak, genel karşılık oranları, birinci grupta izlenen nakdi ve gayrinakdi ihracat kredileri için yüzde 0 olarak, KOBİ'lere kullanılan nakdi krediler için yüzde 0,5, gayrinakdi krediler için ise yüzde 0,1 olarak düzenlenmiştir.

Aynı tarihli Mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik" ile temel olarak, sermaye yeterliliği rasyosunun hesaplamasında kredi kartlarından kaynaklanan alacakların ve uzun vadeli taşıt kredilerinin risk ağırlıkları artırılmıştır.

Kredi kartı vasıtasıyla, mal ve hizmet alımı için veya nakit olarak kullanılan kredilerin kalan vadesi 1-6 aya kadar olan taksit ödemelerine hali hazırda yüzde 75 olarak uygulanan

risk ağırlığı yüzde 100'e; kalan vadesi 6-12 aya kadar olan taksit ödemeleri tutarlarına ilişkin hali hazırda yüzde 150 olarak uygulanan risk ağırlığı yüzde 200'e; kalan vadesi 12 ayı aşanlara ilişkin yüzde 200 olarak uygulanan risk ağırlığı yüzde 250'ye çıkarılmıştır.

Ayrıca taşıt kredilerinin kalan vadesi 1 yılı aşan taksit ödemeleri tutarlarına ilişkin yüzde 75 olarak uygulanan risk ağırlığı, kalan vadesi 1-2 yıla kadar olanlara ilişkin yüzde 150 ve 2 yılı aşanlarda yüzde 200'e çıkarılmıştır.

Son olarak, aynı tarihli Mükerrer Resmî Gazete'de "Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ" yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yapılan değişiklik ile krediyi kullandıran bankaya rehnedilmiş olmaları şartıyla, Türkiye İhracat Kredi Bankası'ndan sağlanan ihracat kredi sigorta poliçelerinin de artık "diğer fonlanmış kredi korumaları" olarak kredi riski azaltım tekniklerinde kullanılabileceği, diğer fonlanmış kredi korumalarından söz konusu poliçelerin, ilgili şartı taşımaları kaydıyla Türkiye Cumhuriyeti Merkezi Yönetimi tarafından verilen garantiler gibi dikkate alınabileceği düzenlenmiştir.